

JOHN IRVING

Paslapčių alėja

Alma littera

1

Pamestinukai

Chuanas Diegas kartais pareikšdavo: „Aš meksikietis – gimiau Meksikoje, ten ir užaugau.“ Vėliau įprato sakyti: „Aš amerikietis – jau keturiasdešimt metų gyvenu Jungtinėse Valstijose.“ Arba, nenorėdamas daug šnekėti apie tautybę, tik tarstelėdavo: „Aš iš Vidurio Vakarų – tiksliau sakant, iš Ajovos.“

Niekad nesakydavo esąs meksikiečių kilmės amerikietis. Ne tik todėl, kad Chuanui Diegui ta etiketė nepatiko, nors jis iš tiesų tai laikė tarsi kokia etikete ir jos *tikrai* nemėgo. Chuanas Diegas manė, kad žmonės visada stengiasi išžvelgti kažin kokią bendrą meksikiečių kilmės amerikiečių patirtį, bet pats savo patirtyje jokios bendrystės nematė; tiesą pasakius, ir neieškojo.

Chuanas Diegas sakė gyvenęs du gyvenimus – du atskirus ir akivaizdžiai skirtingus gyvenimus. Tai, ką patyrė Meksikoje, buvo jo pirmas gyvenimas, vaikystė ir paauglystės pradžia. Kai išvyko iš Meksikos, – ir ten jau negrižo, – prasidėjo antras jo gyvenimas, patirtis Amerikoje arba Vidurio Vakaruose. (O gal jis dar sakydavo, kad antrame gyvenime apskritai nedaug kas ir teįvyko?)

Chuanas Diegas visada tvirtino, kad mintyse – ne tik atsiminimuose, bet ir sapnuose – vis iš naujo, „lygiagrečiai“, gyvena abu tuos savo gyvenimus.

Viena gera draugė – ji dar buvo ir jo gydytoja – dėl tų atseit lygiagrečių gyvenimų Chuaną Diegą kartais paerzindavo. Sakė, kad

jis visada arba berniukas iš Meksikos, arba vyriškis iš Ajovos. Šiaip Chuanas Diegas mėgdavo pasiginčyti, bet dėl to tai su ja sutiko.

KAI BETA BLOKATORIAI dar nebuvo sujaukę jo sapnų, Chuanas Diegas savo draugei gydytojai pasakojo, kad jį vis pažadina „pats nebaisiausias“ iš nuolat sapnuojamų košmarų. Tas košmaras, kurį turėjo omeny, iš tikrųjų buvo lemtingo ryto, kai tapo luošiu, atsiminimai. Tiesą sakant, to košmaro arba atsiminimų tik pradžia atrodė *nebaisi*, o visas vaizdinys kilo iš vieno įvykio Oachakoje, Meksikoje, – 1970-aisiais, netoli miesto sąvartyno, – kai Chuanui Diegui buvo keturiolika.

Oachakoje jis buvo vadinamasis šiukšlyno vaikas (*un niño de la basura*); gyveno lūšnoje Gerere, sąvartyne (*el basurero*) dirbančių šeimų kolonijoje. 1970-aisiais Gerere gyveno tik dešimt šeimų. Oachakos mieste tuo laiku buvo maždaug šimtas tūkstančių gyventojų; daugelis jų nė neįtarė, jog daugiausia visko sąvartyne surenka ir surūšiuoja vaikai. Vaikų darbas buvo atrinkti stiklą, aliuminį ir varį.

Tie žmonės, kurie žinojo, kuo šiukšlyno vaikai užsiima, juos vadino *los pepenadores* – rankiotojais. Keturiolikmetis Chuanas Diegas kaip tik toks ir buvo: šiukšlyno vaikas, rankiotojas. Bet dar ir skaitytojas; sklido gandai, kad *un niño de la basura* pats išmoko skaityti. Jaunieji sąvartynų gyventojai paprastai būdavo ne kažin kokie skaitytojai, be to, vaikai, – nesvarbu, kur augantys ir kokios kilmės, – retai kada skaityti išmoksta patys. Todėl gandai ir pasklido, ir jėzuitai, kurie visada labiausiai rūpinosi jaunimo lavinimu, išgirdo apie berniuką iš Gerero. Du seni Jėzaus draugijos šventyklos kunigai Chuaną Diegą praminė šiukšlyno skaitytoju.

– Kas nors turėtų tam šiukšlyno skaitytojui nuvežti bent porą gerų knygų... Vienas Dievas težino, ką berniukas randa skaityti tame *basurero*! – šnekėjo arba tėvas Alfonsas, arba tėvas Oktavijus. Kiekvieną kartą, kai kuris nors iš tų dviejų senųjų kunigų pasakydavo, kad „kas nors turėtų“ ką nors padaryti, tai darydavo brolis Pepė. Be to, Pepė labai mėgo skaityti.

Pirmiausia, brolis Pepė turėjo automobilį, ir jam, kilusiam iš Meksiko miesto, nusigauti iš vienos Oachakos vietos į kitą buvo palyginti nesunku. Pepė mokytojavo jėzuitų mokykloje, kuri seniai garsėjo kaip labai gera, – visi žinojo, kad Jėzaus draugija moka tvarkytis mokyklose. O jėzuitų našlaičių prieglauda buvo gana nauja (buvęs moterų vienuolynas į prieglaudą pertvarkytas prieš mažiau negu dešimt metų), ir ne visi žavėjosi jos pavadinimu; kai kam jis – *Hogar de los Niños Perdidos* – atrodė per ilgas ir gal rūs-tokai skambantis.

Bet brolis Pepė nuoširdžiai rūpinosi ir mokykla, ir prieglau-da; ilgainiui ir dauguma jautruolių, kuriems nepatiko pavadinimo „Pamestų vaikų namai“ *skambesys*, neabejodami pripažino, kad jėzuitai gana gerai tvarkosi ir prieglaudoje. Be to, pavadinimą visi jau buvo sutrumpinę – „Pamestinukai“, sakė. Tik viena iš vaikus prižiūrinčių vienuolių šnekėjo šiurkščiau; bet teisybės dėlei reikia pasakyti, kad sesuo Glorija tikriausiai turėdavo omeny tik porą iš-dykelių, ne *visus* našlaičius, kai kartais burbtelėdavo *los perdidos*, – aišku, kad pamestais ar pražuvusiais senoji vienuolė vadino tik ke-lis ją labiausiai nervinusius vaikus.

Laimė, knygas į *basurero* jaunajam šiukšlyno skaitytojui vežė ne sesuo Glorija; jei Glorija būtų tas knygas ir parinkusi, ir nuve-žusi, Chuano Diego istorija gal būtų pasibaigusi dar prieš prasidė-dama. O brolis Pepė skaitymą tiesiog šlovino; jis buvo jėzuitas, nes jėzuitai jį įpratino skaityti ir supažindino su Jėzum, nebūtinai tokia eilės tvarka. Geriausia buvo Pepės neklausti, ar jį išgelbėjo skaity-mas, ar Jėzus, arba kas prie jo išgelbėjimo prisidėjo labiau.

Jis, keturiasdešimt penkerių, buvo nutukęs – „cherubiniškos figūros, o gal ir visai dangiška būtybė“, – pats save apibūdino bro-lis Pepė.

Toks geras, nors prie širdies dėk. Iš tiesų įkūnijęs šventosios Teresės Avilietės mantrą: „Gerasis Dieve, apsaugok mus nuo kvailų apeigų ir susiraukusių šventųjų.“ Šis jos pasakymas broliui Pepėi buvo svarbiausia dienos malda. Nenuostabu, kad vaikai jį mylėjo.

Bet brolis Pepė dar nebuvo lankęsis Oachakos sąvartyne. Tais laikais ten degino viską, ką tik galėjo; visur liepsnojo lau-

žai. (Knygos praversdavo prakurams.) Kai Pepė išlipo iš savo VW „Beetle“, *basurero* dvokas ir liepsnų karštis buvo toks, kokį visada įsivaizduodavo esant pragare, – tik negalėjo įsivaizduoti ten dirbančių vaikų.

Ant užpakalinės folksvagenuko sėdynės gulėjo kelios labai geros knygos; geros knygos – veiksmingiausia apsauga nuo blogio, kokią tik Pepė buvo laikęs rankose; juk negali rankose laikyti tikėjimo Dievu, bent jau taip, kaip laikai geras knygas.

– Aš čia ieškau skaitytojo, – kreipėsi Pepė į sąvartyne besidarbuojančius suaugusiuosius ir vaikus. *Los pepenadores*, rankiotojai, į Pepę sužiuro neslėpdami paniekos. Buvo akivaizdu, kad skaitymo jie nevertina. Pirma prabilo viena iš suaugusiųjų – gal Pepės amžiaus ar kiek jaunesnė moteris, tikriausiai kurio nors ar netgi kelių mažųjų rankiotųjų motina. Ji Pepėi patarė Chuano Diego ieškoti Gerere – boso, *el jefe*, lūšnoje.

Brolis Pepė suglumo; gal jis jos nesuprato. *El jefe* buvo viso sąvartyno bosas – *basurero* viršininkas. Gal skaitytojas – boso sūnus? Pepė taip ir paklausė tos moters.

Keli šiukšlyno vaikai susijuokė; paskui nususuko. Suaugusieji nemanė, kad tai juokinga, ta moteris tik tarstelėjo: „Ne visai.“ Ir pirštu parodė Gererą, prigludusį prie kalvos šlaito žemiau *basurero*. Visos kolonijos būdelės buvo suremtos iš to, ką darbininkai rado sąvartyne; boso lūšna stovėjo pačiam pakrašty – arčiausiai šiukšlyno.

Virš *basurero* kilo aukšti juodų dūmų stulpai, tarytum tamsios dangų siekiančios kolonos. Virš galvų ratus suko grifai, tačiau Pepė matė, kad maitėdų yra ne tik viršuj, bet ir apačioj; po visą sąvartyną, apeidami pragaro liepsnas, šmirinėjo šunys, nenorom atsitraukiantys tik prieš vyrus sunkvežimiuose, daugiau beveik prieš nieką. Buvo nesmagu žiūrėti į tuos šunis tarp vaikų, nes ir vieni, ir kiti rausėsi šiukšlėse, – tiesa, ieškojo ne to paties. (Šunims nerūpėjo nei stiklas, nei aliuminis, nei varis.) Dauguma sąvartyno šunų, žinoma, buvo benamiai, kai kurie jau gaištantys.

Pepė sąvartyne užtruko neilgai, taigi nespėjo pamatyti nei negyvų šunų, nei kas toms gaišenoms nutinka, – jos buvo deginamos, bet kartais jas pirmiau aptikdavo grifai.

Dar daugiau šunų Pepė išvydo kalvos papėdėje, Gerere. Šituos šunis buvo priglaudusios kolonijoje gyvenančios sąvartyno darbininkų šeimos. Gerero šunys Pepei pasirodė ne tokie perkarę ir labiau linkę saugoti savo teritoriją. Panašesni į bet kurio kito gyvenamojo rajono šunis; dirglesni ir agresyvesni negu sąvartyno šunys, kurie slankiojo nusizeminę, vogčiomis, nors ir jie klastingai stengėsi išlaikyti savo pozicijas.

Negerai, jeigu tau įkanda sąvartyno arba Gerero šuo, – Pepė tai puikiai suprato. Šiaip ar taip, dauguma Gerero šunų juk buvo iš sąvartyno.

Brolis Pepė susirgusius „Pamestinukų“ vaikus veždavo pas daktarą Vargasą, į *Armenta y López* gatvėje esančią Raudonojo Kryžiaus ligoninę; Vargasas visada pirmus priimdavo ligoniuokus iš prieglaudos ir sąvartyno. Pepei daktaras Vargasas buvo sakęs, kad tiems *basurero* šiukšles knaisiojantiems vaikams pavojingiausi yra šunys ir adatos, – sąvartyne mėtėsi daugybė panaudotų švirkštų su adatomis. *Un niño de la basura* tikrai galėjo įsidurti, radęs kokią seną adatą.

– Hepatitas B arba C, stabligė... ką jau kalbėti apie visokias bakterines infekcijas, – pasakė Pepei daktaras Vargasas.

– Be to, koks nors *basurero* šuo, arba kuris nors iš Gerero šunų, juk gali būti pasiutęs, – baisėjosi brolis Pepė.

– Sąvartyno vaikus reikėtų skiepyti nuo pasiutligės, jei įkąstų toks šuo, – šnekėjo Vargasas. – Tačiau tie vaikai dar labiau negu kiti bijo adatų. Bijo tų panaudotų, kurių ir *turėtų* bijoti, bet, šitaip įsibaiminę, bijo ir injekcijų! Šunų sukandžioti sąvartyno vaikai injekcijų bijo labiau negu pasiutligės, o tai jau negerai. – Vargasas, Pepės manymu, buvo geras žmogus, nors ir toks mokslingas, ne tikintysis. (Pepė žinojo, kad Vargasas gali būti tikra rakštis, dvasine prasme.)

Galvodamas apie pasiutligės pavojų, Pepė išlipo iš savo VW „Beetle“ ir prisiartino prie Gerere stovinčios sąvartyno boso lūšnos; rankose tvirtai laikė geras knygas, atvežtas šiukšlyno skaitytojui, ir budriai stebėjo lojančius iš pažiūros nedraugiškus šunis.

– ¡HOLA! – prie tinklinių lūšnos durų sušuko putlusis jėzuitas. – Atvežiau knygų Chuanui Diegui, skaitytojui... *gerų* knygų! –

Išgirdęs, kad boso lūšnoje kažkas piktai urzgia, Pepė nuo durų atsitraukė.

Ta sąvartyno darbininkė Pepei buvo kai ką pasakiusi apie bosą – apie patį *el jefe*. Vadino jį pavarde. „Riverą tai iškart pažinsit, – pasakė ta moteris. – Jo šuo pats baisiausias.“

Tačiau brolis Pepė šuns, piktai urzgiančio už tinklinių lūšnos durų, nematė. Jis ataturpsta žengė dar vieną žingsnį, ir durys staiga atsivėrė, bet pasirodė ne Rivera – iš pažiūros tikrai ne sąvartyno bosas; ta boso lūšnos tarpduryje išdygusi mažutė, bet labai rūsčiai žvelgianti būtybė buvo ir ne Chuanas Diegas, o kažkokia tamsiaakė laukinukė – šiukšlyno skaitytojo jaunesnioji sesuo Lupė, trylikos metų. Lupė šnekėjo kažkaip nesuvokiamai – tai, kas sklisdavo iš jos lūpų, apskritai neatrodė panašu į ispanų kalbą. Tik Chuanas Diegas suprasedavo, ką ji sako; taigi jis seseriai ir vertėjauddavo. Bet keista kalbėseną buvo dar ne pati paslaptiŅiausia Lupės savybė; ta mergaitė skaitė žmonių mintis. Lupė žinodavo, apie ką galvoji, – o kartais apie tave žinodavo ir dar daugiau.

– Čia kažkoks žmogus su krūva knygu! – riktelėjo Lupė į lūšnos vidų, ir nemaloniai urzgęs, bet nematomas šuo pratrūko padrikai loti. – Jis jėzuitas, be to, mokytojas – vienas iš tų „Pamestinukų“ geradarių. – Lupė kiek patylėjo – skaitė pakrikusias brolio Pepės mintis; Pepė nesuprato nė vieno jos ištarto žodžio. – Jis mano, kad aš protiškai atsilikusi. Dabar susirūpino, ar mane priims į prieglaudą, nes jėzuitams gali pasirodyti, kad esu *nemokytina!* – sušuko Lupė Chuanui Diegui.

– Ji *nėra* atsilikusi! – iš lūšnos šūktelėjo berniukas. – Viską suprantą!

– Tai aš tikriausiai ieškau tavo brolio? – kreipėsi jėzuitas į mergaitę. Tai sakydamas Pepė nusišypsojo, ir ji linktelėjo. Lupė matė, kad jis jau net suprakaitavęs iš paskutiniųjų laiko rankose visas tas knygas.

– Šitas jėzuitas visai mielas, tik truputį patukęs, – pranešė mergaitė Chuanui Diegui. Ji žengė į vidų, broliui Pepei prilaikydama atvertas tinklines lūšnos duris; jis atsargiai įėjo, visur dairydamsis urzgiančio, bet vis dar nematomo šuns.

Ne ką geriau matomas buvo ir berniukas, šiukšlyno skaitytojas. Jį supančios knygų lentynos atrodė palyginti neblogai sumeistrautos, kaip ir visa lūšna, kurią, Pepės manymu, statė *el jefe*. Vargu ar jaunąjį skaitytoją galėjo dominti dailidės darbai. Iš pažiūros Chuanas Diegas buvo svajingas berniukas, kokie paprastai ir būna jauni, bet rimti skaitytojai; be to, jis buvo labai panašus į seserį, ir jie abu Pepei kažką priminė. Tačiau tą akimirką prakaitu aptekęs jėzuitas niekaip nesumojo, kas tas *kažkas* galėtų būti.

– Mes abu panašūs į motiną, – pasakė Lupė, nes jai buvo aišku, apie ką svečias galvoja. Chuanas Diegas, drybsantis ant nutriušios sofos su atversta knyga ant krūtinės, šį kartą Lupės žodžių nepersakė; jaunas skaitytojas nusprendė, kad jėzuitų mokyklos mokytojui nebūtina žinoti, ką šneka jo aiškiaregė sesuo.

– Ką skaitai? – paklausė berniuką brolis Pepė.

– Šios vietos istoriją – Bažnyčios istoriją, galima sakyti, – atsakė Chuanas Diegas.

– Nuobodu, – tarė Lupė.

– Lupė sako, jog tai nuobodu... Na, gal *šiek tiek* ir nuobodu, – nesiginčijo berniukas.

– Lupė irgi moka skaityti? – pasidomėjo brolis Pepė.

Šalia sofos buvo faneros lakštas, tvarkingai uždėtas ant dviejų apelsinų dėžių, – toks lyg ir laikinas staliukas, bet gana geras. Pepė ant jo ir padėjo visą tą sunkų glėbį knygų.

– Aš jai skaitau – viską, – pasakė mokytojui Chuanas Diegas. Berniukas kilstelėjo dabar skaitomą knygą. – Čia apie tai, kad jūs pasirodėt treči... jūs, jėzuitai, – paaiškino Chuanas Diegas. – Ir augustinai, ir dominikonai į Oachaką atkeliavo anksčiau negu jėzuitai – jūs šitą miestą pasiekėt treči. Gal todėl jėzuitai Oachakoje ne tokie jau svarbūs, – toliau šnekėjo berniukas. (Broliui Pepei tai atrodė kažkaip keistai girdėta.)

– O Mergelė Marija nustelbia Gvadalupės Dievo Motiną – Marija ir Vienišoji Dievo Motina apgauna Gvadalupę. *La Virgen de la Soledad* Oachakoje taip garbinama – Vienišoji Mergelė ir ta jos kvaila asiliuko istorija! – ėmė nesuvokiamai balbatuoti Lupė. – *Nuestra Señora de la Soledad* irgi nustumia Gvadalupę į šalį.

O aš – Gvadalupės mergaitė! – sušuko Lupė, rodydama į save; galėjai pamanyti, kad ji dėl to pyksta.

Brolis Pepė pažvelgė į Chuaną Diegą; buvo matyti, kad tie mergelių karai berniukui jau atsibodę, bet jis vis tiek visa tai išvertė.

– Žinau tą knygą! – sušuko Pepė.

– Na, nesistebiu – čia viena iš *jūsiškių*, – pasakė Chuanas Diegas ir padavė Pepei dabar skaitomą knygą. Ta sena knyga smarkiai dvokė sąvartynu, kai kurie lapai atrodė apdegę. Tai buvo vienas iš akademinų tomų – katalikų mokslo foliantas, kokių beveik niekas neskaito. Atklydęs iš pačių jėzuitų bibliotekos, buvusios vienuolyne, dabar pertvarkytame į *Hogar de los Niños Perdidos*. Daugelis senų ir visiškai neįdomių knygų atsidūrė sąvartyne, kai vienuolyno patalpos buvo pritaikomos našlaičiams ir jėzuitų mokyklai prirėkė daugiau laisvų lentynų.

Kurias knygas reikia siųsti į *basurero*, o kurias verta pasilikti, be abejo, nusprendė tėvas Alfonsas arba tėvas Oktavijus. Pepė dabar galvojo, kad pasakojimas apie tai, jog jėzuitai į Oachaką atkeliavo treči, tiedviem seniesiems kunigams turbūt nepatiko; juoba kad tą knygą tikriausiai parašė koks augustinas ar dominikonas, ne jėzuitas, – jau vien to pakako, kad knyga būtų pasmerkta *basurero* pragaro liepsnoms. (Jėzuitai iš tiesų labiausiai rūpinosi žmonių lavinimu, bet niekas niekad nesakė, kad konkurencijos dvasia jiems svetima.)

– Atvežiau tau *lengviau skaitomų* knygų, – pasakė Pepė Chuanui Diegui. – Kelis romanus, kur puikus pasakojimas... supranti, *grožinė literatūra*, – drąsinamai šnekėjo mokytojas.

– Nežinau, ar man patinka *grožinė literatūra*, – nepatikliai tarė trylikametė Lupė. – Ne visi pasakojimai tokie įdomūs, kokie turėtų būti.

– Tik jau nepradėk čia vėl, – sudraudė ją Chuanas Diegas. – Tu tiesiog dar per maža, kad suprastum tą istoriją su šuniu.

– *Kokią* istoriją su šuniu? – susidomėjo brolis Pepė.

– Neklauskit, – tarstelėjo jam berniukas, bet jau buvo per vėlu; Lupė jau grabaliojo aplinkui, čiupinėjo ant lentynų sudėtas knygas – jų buvo visur, tų iš ugnies išgelbėtų knygų.

– Tas rusas, – labai susikaupusi murmėjo mergaitė.

– Ar ji pasakė „rusų“? *Rusiškai* juk neskaitai? – paklausė Pepė Chuaną Diegą.

– Ne, ne – ji turi omeny rašytoją. Tas rašytojas – rusas, – paaiškino berniukas.

– Kaip tu supranti, ką ji sako? – stebėjosi Pepė. – Aš netgi nesu įsitikinęs, kad kalba ispaniškai...

– Žinoma, kad ispaniškai! – riktelėjo mergaitė, jau radusi knygą, dėl kurios abejojo, ar jai patinka pasakojimai, *grožinė literatūra*. Dabar padavė tą knygą broliui Pepei.

– Lupė kalba tik truputį kitaip, – pasakė Chuanas Diegas. – Aš ją suprantu.

– A, *tas* rusas, – tarstelėjo Pepė. – Jam paduota knyga buvo Čechovo apsakymų rinkinys „Dama su šuniuku ir kitos istorijos“.

– Čia visai ne apie šunį, – reiškė nepasitenkinimą Lupė. – Apie žmones, kurie mylisi nesusituokę.

Chuanas Diegas tai, be abejo, išvertė.

– Jai rūpi tik šunys, – pasakė berniukas broliui Pepei. – Aš jai sakiau, jog ji dar per maža, kad suprastų tą istoriją su šuniu.

Pepei buvo sunkoka prisiminti „Damą su šuniuku“; šuns jis, žinoma, visai neprisiminė. Tai pasakojimas apie neteisėtus santykius – tik tiek Pepei ir tebuvo įkrintę į atmintį.

– Šita istorija, ko gero, netinkama nė vieno iš jūsų amžiui, – nesmagiai sukikeno jėzuitų mokyklos mokytojas.

Tik tada Pepė suvokė, jog tai Čechovo apsakymų vertimas į anglų kalbą, išleistas Amerikoje, penktajame dvidešimto amžiaus dešimtmetyje.

– Bet čia juk *angliškai*! – sušuko brolis Pepė. – Tu supranti angliškai? – paklausė mergaitė, iš pažiūros visišką laukinukę. – Moki skaityti ir angliškai? – pažvelgė į šiukšlyno skaitytoją. Ir berniukas, ir jo jaunesnioji sesutė tik gūžtelėjo pečiais. „Kur ir ką aš mačiau šitaip gūžtelint?“ – galvojo Pepė.

– Mūsų motiną, – atsakė Lupė, bet Pepė jos nesuprato.

– Kuo čia dėta mūsų motina? – paklausė sesers Chuanas Diegas.

– Jis galvojo, ką matė *gūžčiojant* taip pat kaip mus, – paaiškino jam Lupė.

– Pats išmokai skaityti ir angliškai, – lėtai ištarė Pepė, žiūrėdamas į berniuką; mergaitė jam staiga kažkodėl pasirodė šiurpoka.

– Anglų kalba tik truputį kitokia – aš suprantu, – pasakė jėzuitui berniukas, tarsi būtų tebešnekėjęs apie tai, kad supranta keistą sesers kalbą.

Pepė karštligiškai galvojo. Kokie ypatingi vaikai. Berniukas gali skaityti, ką tik nori; gal nėra nieko, ko jis nesuprastų? O mergaitė... na, ji kitokia. Išmokyti ją kalbėti normaliai bus sunkoka. Bet argi jie, šitie šiukšlyno vaikai, nėra kaip tik tokie *gabūs* mokiniai, kokių jėzuitų mokykla ir ieško? O ta moteris, dirbanti sąvartyne, juk sakė, kad Rivera, *el jefe*, jaunajam skaitytojui „ne visai“ tėvas. Tai *kas* šitų vaikų tėvas, kur jis? Nėra ir jokių žymių, kad kur nors būtų motina... Šitoje sujauktoje lūšnoje tikrai ne, – galvojo Pepė. Dailidės darbai puikūs, bet visa kita tai beviltiška.

– Pasakyk jam, kad mes nesam pamesti vaikai. Jis juk rado mus, ar ne? – staiga tarė Lupė talentingajam broliui. – Pasakyk, kad mudu netinkam prieglaudai. Ir man nebūtina kalbėti normaliai – tu juk puikiai mane supranti. Ir dar pasakyk, kad mudu turim motiną, jis tikriausiai ją pažįsta! – riktelėjo Lupė. – Pasakyk, kad Rivera mums *kaip tėvas*, tik geresnis. Pasakyk, kad *el jefe* geresnis negu bet kuris tikras tėvas!

– Ramiau, Lupe! – sustabdė ją Chuanas Diegas. – Nieko negalėsiu jam pasakyti, jeigu neapsiraminsi. – Pasakyti reikėjo daug; pirmiausia tai, kad brolis Pepė turbūt pažįsta jų motiną; naktimis ji dirba Saragosos gatvėje, bet dirba ir pas jėzuitus, ji – jų pagrindinė valytoja.

Iš to, kad šiukšlyno vaikų motina naktimis dirba Saragosos gatvėje, buvo galima suprasti, kad ji, ko gero, prostitutė, ir brolis Pepė *tikrai* ją pažinojo. Esperansa buvo geriausia jėzuitų valytoja, – štai iš kur tos tamsios vaikų akys ir tas nerūpestingas gūžčiojimas pečiais; bet nepaprastų berniuko skaitymo gabumų kilmė tebebuvo neaiški.

Šį tą reiškė tai, kad berniukas, kalbėdamas apie Riverą, *el jefe*, kaip galimą tėvą, nevartojo žodžių „ne visai“. Chuanas Diegas pa-

sakė, kad sąvartyno bosas „tikriausiai nėra“ jo tėvas, taigi Rivera *galėjo* būti to berniuko tėvas – tokia galimybė buvo, Chuanas Diegas jos neatmetė. O dėl Lupės, tai *el jefe* „tikrai“ nebuvo jos tėvas. Lupei atrodė, kad ji turi *daug* tėvų, „per daug, kad būtų galima išvardyti“, tačiau berniukas apie tai, kas biologiškai neįmanoma, ilgai nešnekėjo. Jis tiesiog pasakė, kad Rivera su jų motina „šia prasme jau nebebuvo kartu“, kai Esperansa ėmė lauktis Lupės.

Tai buvo gana ilga, bet visiškai ramiai pasakojama istorija – apie tai, kad, šiukšlyno skaitytojo ir Lupės manymu, sąvartyno bosas jiedviem „*kaip tėvas, tik geresnis*“ ir kad juodu jaučiasi turį namus. Chuanas Diegas pakartojo Lupės žodžius, kad jie „netinka prieglaudai“. Šiek tiek viską pagražindamas, jis pasakė:

– Mudu nesam ir nebūsime pamesti vaikai. Turim namus čia, Gerere. Ir *darbą* sąvartyne!

Tačiau broliui Pepei pasidarė įdomu, kodėl šitie vaikai dabar nedirba tame *basurero* kartu su *los pepenadores*. Kodėl nei Lupė, nei Chuanas Diegas *neknaisioja* šiukšlių drauge su kitais sąvartyno vaikais? Ar su jais elgiamasi geriau, ar blogiau negu su kitų sąvartyne dirbančių ir Gerere gyvenančių šeimų atžalomis?

– Ir geriau, ir blogiau, – nė kiek neabejodamas pasakė jėzuitų mokyklos mokytojui Chuanas Diegas. Brolis Pepė prisiminė, kaip niekinamai *kiti* sąvartyno vaikai žiūri į skaitymą, ir dar pagalvojo, kad vienas Dievas težino, ką tie mažieji šiukšlių rankiotojai mano apie nesuprantamai šnekančią laukinukę, kuri net jam pačiam, Pepei, atrodo šiurpoka.

– Rivera mums neleidžia išeiti iš trobos, kai jo čia nėra, – paaiškino Lupė. Chuanas Diegas ne tik išvertė jos žodžius, bet ir papasakojo apie tai daugiau.

Berniukas Pepę patikino, kad Rivera juos tikrai saugo. *El jefe* esąs *kaip* tėvas, ir dar *geresnis*, nes vaikus ir viskuo aprūpina, ir prižiūri.

– Ir jis mūsų netgi nemuša, – pertraukė brolių Lupė; Chuanas Diegas pareigingai išvertė ir tai.

– Suprantu, – linktelėjo Pepė. Bet iš tikrųjų jis dar tik mėgino suprasti, kokia yra brolio ir sesers padėtis: tikrai geresnė negu

daugelio šiukšles rankiojančių ir rūšiuojančių vaikų. Bet kartu ir blogesnė, nes Lupė su Chuanu Diegu piktina kitus Gerero gyventojus ir jų šeimas. Šituos du šiukšlyno vaikus Rivera saugo (tuo kiti ir piktinasi), bet *el jefe* jiems „ne visai“ tėvas. O motina, naktimis Saragosos gatvėje dirbanti prostitutė, Gerere iš tiesų *negyvena*.

„Visur sava hierarchija“, – liūdnai galvojo Pepė.

– Kas yra hierarchija? – paklausė brolių Lupė. (Dabar Pepė jau pradėjo suprasti, kad ta mergaitė žino, ką jis galvoja.)

– Hierarchija yra tai, kad kiti *niños de la basura* jaučiasi esą už mus pranašesni, – atsakė Lupei Chuanas Diegas.

– Būtent, – tarė Pepė, pasijutęs ne itin smagiai. Jis čia atvažiavo susipažinti su šiukšlyno skaitytoju, garsiuoju Gerero berniuku, atvežė gerų knygų, kaip ir dera geram mokytojui... bet dabar mato, kad jam pačiam, Pepėi, jėzuitui, dar reikia daug ko pasimokyti.

Kaip tik tada nuolat nepatenkintas, bet nematomas šuo pagaliau pasirodė, jeigu tai tikrai buvo šuo. Tas žebenkštis pavidalo padarėlis išrėpliojo iš po sofos – labiau panašus į kokį graužiką, pagalvojo Pepė, negu į šunį.

– Jo vardas Murzius, jis – šuo, ne žiurkė! – pyktelėjusi pasakė Lupė broliui Pepėi.

Chuanas Diegas tai išvertė ir dar pridūrė:

– Murzius – sumautas bailys, ir dar nedėkingas.

– Aš jį išgelbėjau nuo mirties! – sušuko Lupė. Net prie rankas tiesiančios mergaitės tas liesas, susigūžęs šuniūkštis gretinosi nevalingai iššiepęs snukį, iškišęs aštrius dantis.

– Jį reikėtų vadinti Išgelbėtoju, o ne Murzium, – nusijuokė Chuanas Diegas. – Lupė jį rado pieno pakelyje įstrigusia galva.

– Jis gi mažutis šuniukas. Buvo išalkęs, – atšovė Lupė.

– Murzius ir dabar tebėra kažko išalkęs, – tarė Chuanas Diegas.

– Gana, – nutildė jį sesuo; šuniukas virpėjo jos glėbyje.

Pepė stengėsi suvaldyti minčių srautą, bet tai buvo sunkiau, negu tikėjosi; tada nusprendė, kad bus geriausia, jei išvažiuos, netgi tuoj pat, užuot leidęs tai aiškiaregei toliau skaityti jo mintis. Pepė nenorėjo, kad nekalta trylikametė žinotų, apie ką jis galvoja.

Nuėjęs užvedė savo VW „Beetle“; išvažiuodamas iš Gerero, jėzuitų mokyklos mokytojas nematė nei Riveros, nei jo „paties baisiausio“ šuns. Visur aplinkui kilo aukšti *basurero* dūmų stulpai, tokie pat tamsūs kaip juodžiausios geraširdžio jėzuito mintys.

Ir tėvas Alfonsas, ir tėvas Oktavijus Chuano Diego ir Lupės motiną – prostitutę Esperansą – laikė „puolusia“. Abiejų senųjų kunigų manymu, jokia puolusi siela nebūna puolusi žemiau negu prostitutės; jokios kitos vargšės žmogiškos būtybės negali būti pasiklydusios taip, kaip tos nelaimingos moterys. Tai, kad jėzuitai Esperansą nusisamdė kaip valytoją, atseit buvo šventas mėginimas ją *išgelbėti*.

Bet gal ir šituos sąvartyno vaikus reikia gelbėti? – galvojo Pepė. – Ar *los niños de la basura* neatsidūrę tarp „puolusių“, ar jiems negresia pavojus pulti *ateityje*? Arba pulti *dar žemiau*?

Gaila, kad gerokai vėliau, kai tas berniukas iš Gerero, jau suaugęs, savo gydytojai skundėsi dėl beta blokatorių, brolis Pepė nestovėjo šalia jo; Pepė būtų galėjęs pabūti Chuano Diego vaikystės atsiminimų ir baisiausių sapnų liudytoju. Brolis Pepė žinojo, kad netgi šiukšlyno skaitytojo *košmarus* verta išsaugoti.

TŲ DVIEJŲ SĄVARTYNO vaikų paauglystės pradžioje Chuano Diego dažniausiai sapnuojamas sapnas nebuvo košmaras. Berniukas vis sapnuodavo, kad skrenda... na, gal ne visai. Kažkaip iš pažiūros nepatogiai, keistai juda ore, tačiau tai nelabai panašu į skrydį. Sapnas visada būdavo tas pats: žmonių minia žiūri į viršų; jie mato, kad Chuanas Diegas žingsniuoja dangaus skliautu. Iš apačios – tai yra nuo žemės – atrodo, kad berniukas aukštyn kojomis labai atsargiai eina per dangų. (Ir dar kažką sau tyliai skaičiuoja.)

Dangumi Chuanas Diegas keliavo anaip tol ne spontaniškai – neskrido taip laisvai, kaip skraido paukščiai; ir nešaudavo į priekį taip veržliai, kaip šauna lėktuvai. Vis dėlto tame nuolat pasikartojusiame sapne Chuanas Diegas žinodavo, kad yra ten, kur ir turėtų būti. Iš dangaus, kur laikėsi aukštyn kojom, jis minioje įžiūrėdavo į viršų pakeltus susirūpinusių žmonių veidus.

Nupasakodamas tą sapną, berniukas savo keistajai seseriai dar sakydavo: „Kiekvieno gyvenime ateina akimirka, kai tu tiesiog turi liautis laikęsis, atgniaužti rankas – *abi* rankas.“ Trylikametė to, žinoma, negalėjo suvokti – netgi *normali* trylikametė. Lupės atsakymo nesuprato net Chuanas Diegas.

Kitą kartą, kai Chuanas Diegas paklausė, ką Lupė mano apie tą sapną, kuriame jis aukštyn kojomis eina per dangų, ji irgi atsakė kaip visada paslaptinai, tačiau tąkart Chuanas Diegas bent jau aiškiai išgirdo žodžius.

- Tai sapnas apie ateitį, – tarė mergaitė.
- *Kieno* ateitį? – paklausė Chuanas Diegas.
- Tikiuosi, kad ne tavo, – dar paslaptinčiau tarstelėjo sesuo.
- Bet man *patinka* šitas sapnas! – pareiškė berniukas.
- Tai mirties sapnas, – tepasakė Lupė.

Tačiau dabar, nuo tada, kai jis, jau pagyvenęs vyriškis, pradėjo gerti beta blokatorius, tas vaikystės sapnas, kuriame vaikščiojo dangaus skliautu, pradingęs; be to, Chuanas Diegas nebesapnuoja ir košmaro apie tą rytą, kai kadaise Gerere buvo suluošintas. Šiukšlyno skaitytos ilgisi to košmaro.

Jis skundėsi gydytojai.

– Beta blokatoriai blokuoja mano *atsiminimus!* – šaukė Chuanas Diegas. – Jie vagia mano *vaikystę* – *atima* sapnus! Jo gydytojai visa ši isterija reiškė, kad Chuanas Diegas ilgisi jaudulio, kurį sukeldavo adrenalinas. (Beta blokatoriai tikrai slopina adrenalino poveikį.)

Ta gydytoja, dalykiška moteris, vardu Rozmari Stein, jau dvidešimt metų buvo artima Chuano Diego draugė, pripratusi prie to, ką vadino jo isteriškais perdėjimais.

Daktarė Stein puikiai žinojo, kodėl Chuanui Diegui paskyrė beta blokatorius; jos bičiuliui grėsė infarktas. Jo kraujo spaudimas buvo labai aukštas (170 ir 100), be to, jis neabejojo, kad ir jo motina, ir vienas iš galimų tėvų mirė nuo infarkto, – motina tai tikrai jauna. Chuanas Diegas jautė adrenalino trūkumą – to kūną bėgti arba kautis parengiančio hormono, išsiskiriančio įtampos, baimės, didelės nelaimės ar nerimo akimirkomis *ir* kai ištinka infarktas.

Adrenaliną dar išvaro kraują iš virškinimo trakto ir kitų vidaus organų – į raumenis, kad galėtum greičiau bėgti. (Šiukšlyno skaiytojui adrenalino gal reikia labiau negu daugumai kitų žmonių.)

Beta blokatoriai infarktui kelio neužkerta, paaiškino Chuanui Diegui daktarė Stein, bet tie vaistai blokuoja organizme esančius adrenalino receptorius ir šitaip apsaugo širdį nuo galimo pražūtinogo per infarktą išsiskiriančio adrenalino poveikio.

– Kur yra tie mano nelemti adrenalino receptoriai? – paklausė daktarę Stein Chuanas Diegas. (Vadino ją daktare Rozmari – tiesiog norėdamas paerzinti.)

– Plaučiuose, kraujagyslėse, širdyje – beveik visur, – atsakė ji. – Adrenaliną verčia širdį plakti tankiau. Pagilėja kvėpavimas, rankų gyvaplaukiai pasišiaušia, vyzdžiai išsiplečia, kraujagyslės susiaurėja – tai negerai, jei ištinka širdies priepuolis.

– O kas gali būti gerai, jei ištinka širdies priepuolis? – paklausė Chuanas Diegas. (Sąvartyno vaikai atkaklūs – baisiai užsispyrę.)

– Rami, atsipalaidavusi širdis – plakanti lėtai, o ne vis greičiau, – paaiškino daktarė Stein. – Beta blokatorius vartojančio žmogaus pulsas lėtas; negali pagreitėti, kad ir kas nutiktų.

Būna ir tam tikrų kraujospūdžio mažinimo padarinių; beta blokatorius vartojantis žmogus turi žiūrėti, kad neišgertų per daug alkoholio, kuris kraujo spaudimą didina; bet Chuanas Diegas iš tiesų ir negėrė. (Na gerai, kartais išgerdavo alaus, bet *tik* alaus – ir ne per daug, jo paties manymu.) Be to, beta blokatoriai sulėtina kraujotaką galūnėse; rankos ir kojos būna šaltos. Tačiau dėl tokio šalutinio poveikio Chuanas Diegas nesiskundė – kalbėdamas su savo bičiule Rozmari netgi juokavo, kad berniukui iš Oachakos šalčio pojūtis yra prabanga.

Kai kurie beta blokatoriais gydomi pacientai virkauja dėl atsiradusio mieguistumo, nuovargio ir sumažėjusios fizinės ištvermės, bet šitokio amžiaus – Chuanui Diegui jau penkiasdešimt ketveri – argi jam tai svarbu? Jis juk luošys nuo keturiolikos; *šlubavimas* – jo mankšta. Jau keturiasdešimt metų smarkiai šlubuoja. Labiau mankštintis Chuanas Diegas ir nenori!

Tikrai norėtu jaustis žvalsnis, ne toks „sumenkęs“ – tą žodį vartojo nupasakodamas, kaip jį veikia beta blokatoriai, kai su Rozmari kalbėjo apie lytinio potraukio stoką. (Chuanas Diegas nesakė, kad yra impotentas; netgi su gydytoja pokalbį ir pradėjo, ir baigė žodžiu „sumenkęs“.)

– Nežinojau, kad esi užmezgęs lytinius santykius, – pasakė daktarė Stein; iš tiesų tai ji puikiai žinojo, kad jis su niekuo tokių santykių nėra užmezgęs.

– Mieloji daktare Rozmari, – tarė Chuanas Diegas, – manau, kad, jei su kuo nors lytiškai *santykiaučiau*, tai *būčiau* sumenkęs.

Ji jam išrašė viagros – šešias tabletes mėnesiui, 100 miligramų, – ir patarė paeksperimentuoti.

– Nelauk, kol su kuo nors susipažinsi, – pasakė Rozmari.

Jis ir nelaukė; su niekuo ir nesusipažino, bet *eksperimentavo*. Daktarė Stein jam kiekvieną mėnesį išrašydavo tokį pat receptą.

– Gal pakanka ir pusės tabletės, – po *eksperimentų* pasakė jai Chuanas Diegas. Likusias tabletes kaupė. Dėl šalutinio poveikio nesiskundė. Viagra jam padeda patirti erekciją ir orgazmą. Ar taip jau svarbu, kad nosis užgulta?

Kitas šalutinis beta blokatorių poveikis yra nemiga, bet Chuanui Diegui tai nebuvo naujiena ir jis dėl to pernelyg nenuliūdo; gulėti tamsoje nesumerkiant akių su visomis savo šmėklomis atrode beveik jauku. Daugelis Chuano Diego šmėklų buvo iš jo vaikystės – jis jas puikiai pažinojo, kaip senas draugas.

Per didelė beta blokatorių dozė gali sukelti svaigulį, žmogus kartais net nualpsta, bet Chuanas Diegas dėl svaigulio ar alpimo nesijaudino.

– Luošiai moka griūti – griuvimas mums įprastas dalykas, – pasakė jis daktarei Stein.

Vis dėlto netgi labiau negu erekcijos sutrikimai Chuaną Diegą trikdė padriki sapnai; jis sakė, kad nebėra nuoseklios atsiminimų ir sapnų sekos. Beta blokatorių nekenė, nes jie, sujaukdami sapnus, jį atribojo nuo vaikystės, o jam vaikystė buvo svarbesnė, negu paprastai būna kitiems suaugusiesiems – *daugumai* kitų suaugusiųjų, Chuano Diego manymu. Vaikystė ir žmonės, su kuriais tada ben-

dravo, – tie, kurie pakeitė jo gyvenimą arba tiesiog matė, kas jam nutiko tuo lemiamu laiku, – Chuanui Diegui buvo vietoj religijos.

Daktarė Rozmari Stein, nors ir artima draugė, apie Chuaną Diegą žinojo ne viską; apie jo vaikystę tai itin mažai. Daktarei Stein tikriausiai atrodė, kad Chuanas Diegas be niekur nieko taip neįprastai griežtai prakalbo apie beta blokatorius:

– Patikėk manim, Rozmari, jei beta blokatoriai iš manęs būtų atėmę *religiją*, aš *tikrai* nesiskųsčiau! Atvirksčiai: prašyčiau, kad beta blokatorių išrašytum *visiems!*

Daktarė Stein manė, kad aistringasis jos bičiulis vėl isteriškai viską perdeda. Šiaip ar taip, jis gi net nusidegindamas rankas gelbėjo iš ugnies knygas – net katalikybės istorijos tomus. Tačiau Rozmari Stein buvo girdėjusi tik kelias sąvartyno vaiko Chuano Diego atsiminimų nuotrupas; o apie tolesnį jo gyvenimą jau daug daugiau. To berniuko iš Gerero ji iš tikrųjų nepažinojo.